

Täysistunto

Keskiviikko 19.10.2016 klo 13.59—16.37

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain 19 ja 19 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 102/2016 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 10/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 10/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu asiasta alkaa, valiokunnan puheenjohtaja Puumala.

Keskustelu

16.22 **Tuomo Puumala kesk** (esittelypuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä tekijänoikeuslain 19 §:n muuttamisesta on siis kysymys siitä, että korkeakoulukirjastoissa tapahtuva lainaaminen saatetaan lainauskorvauksen piiriin. On erittäin hieno asia, että asiassa edetään. Kyseessä on eduskunnan ja sivistysvaliokunnan todella pitkäaikainen tavoite.

Keväällä 2015 kaikkien eduskuntapuolueiden jäsenistä koostuva parlamentaarinen työryhmä esitti yhteisen kannanoton lainauskorvausten tason nostamisesta. Kannanotossa myös vaadittiin, että opetus- ja tutkimuskirjastojen lainaukset tulisi saattaa lainauskorvauksen piiriin. Lisäksi eduskunta hyväksyi viime vuonna vuoden 2016 talousarvion käsittelyn yhteydessä lausuman, jossa se vaati hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin, jotta opetus- ja tutkimuskirjastoissa tapahtuva lainaaminen saataisiin lainauskorvauksen piiriin mahdollisimman pian, ja nyt tämä eduskunnan tahto toteutuu.

Tämä on erittäin hyvä ajankohta toteuttaa lainauskorvauksen laajentaminen. Valtion vuoden 2017 talousarviossa nimittäin esitetään lainauskorvausten rahamäärän korottamista 15,6 miljoonaan euroon, mikä on 6,3 miljoonaa euroa enemmän verrattuna vuoden 2016 määrärahasoon. Tämä tuo lainauskorvaukset pohjoismaiselle tasolle, joka siis niin ikään on eduskunnan ja sivistysvaliokunnan pitkäaikainen tavoite. Valiokunnan käymien asian tuntijakuulemisten perusteella korotus takaa myös sen, että korvausten saajien määrän lisääntyminen ja laajeneminen eivät vähennä vakiintuneiden korvausten saajien korvauksia, pikemminkin päinvastoin.

Puhemies! Mietinnössään sivistysvaliokunta toteaa, että ehdotetulla lakimuutoksella tieto- ja oppikirjojen tekijät saatetaan yhdenvertaiseen asemaan muiden kirjallisuuslajien kirjailijoiden kanssa. Korkeakoulujen kirjastoista lainataan paljon sellaisia teoksia, joita yleisistä kirjastoista lainataan varsin vähän. Lainauskorvauksen laajentaminen hyödyttää valiokunnan näkemyksen mukaan satoja niukasti toimeentulevia tietokirjailijoita. Uudistuksella varmistetaan osaltaan myös laadukkaan kotimaisen tieto- ja oppikirjallisuuden te-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2016 vp

keminen. Luovan työn tekijöiden toimeentulon turvaaminen hyödyttää koko arvoketjua: tekijöiden lisäksi muun muassa kustantamoja, kääntäjiä, kirjapainoja, jakelijoita, kirja-kauppoja ja kirjastoja.

Asiantuntijakuulemisissa esitettiin huoli siitä, ehditäänkö kirjastojen lainausjärjestelmät saada ajantasaisiksi uudistuksen toteuttamiseksi. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että digitaalisten aineistojen käytön raportoinnille ei ole toimivia menetelmiä. Tämän vuoksi valiokunta pitääkin tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa sitä, mitä mahdollisia lisäkustannuksia järjestelmien uudistamisesta aiheutuu korkeakoulukirjastoille ja Kansalliskirjastolle, sekä digitaalisten aineistojen käyttöä ja siitä mahdollisesti lainauskorvausjärjestelmälle aiheutuvia uudistustarpeita.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää esitystä erittäin tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

16.26 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta esittää ilomielin hallituksen esityksen hyväksymistä sellaisenaan. Esityshän toteuttaa valiokunnan ja koko eduskunnan pitkäaikaisen toiveen saattaa korkeakoulukirjastoista tapahtuva lainaaminen lainauskorvauksen piiriin. Voimassa olevassa tekijänoikeuslaissa tuo korvaus on mahdollinen vain kuntien yleisistä kirjastoista tapahtuvista lainaamisista. Järjestely on ollut tieteellisiä julkaisuja ja niiden tekijöitä syrjivä. Lainauskorvauksen puuttuminen korkeakoulukirjastoista tapahtuvasta lainaamisesta on antanut väärän signaalin tutkijoille ja tiedeyhteisöille, kun taloudellinen kannuste tieteellisten julkaisujen ja oppikirjojen kirjoittamiseen on puuttunut.

Suomalaisessa yhteiskunnassa keskeistä on laaja kirjastoverkko, josta teosten lainaaminen on kansalaisille maksutonta. Ilman lainauskorvauksia tekijän saama korvaus työstään, joka hyödyttää laajaa lukijakuntaa, jää pieneksi. Eduskunta on sivistysvaliokunnan toistuvista vaatimuksista johtuen aiemmin korottanut lainauskorvauksia asteittain lähemmäs pohjoismaista tasoa. Työtä on kyllä tässäkin vielä jatkettava.

Nyt otettava askel on merkityksellinen tiedekorkeakoulujen kirjastojen sekä tieteellisten julkaisujen ja oppikirjojen tekijöiden kannalta. Johdonmukaisella tekijänoikeuspolitiikalla edistetään kotimaisen tutkimuksen julkaisutoimintaa ja torjutaan korkeakoulukirjastojen kohtuuton riippuvuus ulkomaisesta kirjallisuudesta.

Käsittelyssä oleva lakiesitys on paitsi oikeudenmukainen myös viisas.

16.27 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Puumala keskustelun alussa totesi, tällä tekijänoikeuslain muutoksella saatetaan korkeakoulukirjastoista tapahtuva lainaaminen lainauskorvausten piiriin. Tämä lakimuutos on sivistyksellisistä ja koulutuksellisista näkökulmista katsoen hyvin merkittävä. Muutoksella tieto- ja oppikirjojen tekijät tuodaan yhdenvertaiseen asemaan muiden kirjailijoiden kanssa.

Arvoisa puhemies! Suomalaisia tietokirjailijoita on nykyään valitettavan vähän, ja toisaalta myös käännöksiä ulkomaankielisistä tietoteoksista on tehty huolestuttavan niukasti. Tämä koskee erityisesti luonnontieteitä ja tekniikkaa mutta myös muitakin aloja. Ja vaikka meidän suomalaisten kielitaito on kansainvälisesti vertailtuna hyvällä tasolla, niin omalla äidinkielellä tapahtuva opiskelu on usein kuitenkin monella tapaa vieraskielistä opiskelua tehokkaampaa. Sivistysvaliokunta toteaaakin mietinnössään, että kirjailijoiden toimeentu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2016 vp

lon paraneminen hyödyttää koko arvoketjua ja varmistaa omalta osaltaan laadukkaan kotimaisen tieto- ja oppikirjatuotannon lisääntymistä.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden valtion talousarviossa lainauskorvauksia kasvatetaan myös yleisellä tasolla hyvin merkittävästi. Tähän asiaan otti kantaa esimerkiksi valtiovarainvaliokunta tämän vuoden budjettia käsitelleessä mietinnössään, jossa se edellytti lainauskorvauksen nostamista muiden Pohjoismaiden tasolle maamme itsenäisyyden satavuotisjuhluvuonna sekä nyt opetus- ja tutkimuskirjastoista tapahtuvan lainaamisen tuomista korvausjärjestelmän piiriin. Kuten tässä on todettu, myös muun muassa sivistysvaliokunta on tehnyt samankaltaisia kannanottoja, ja hallitus onkin nyt vastannut näihin vaatimuksiin sekä tällä lakiesityksellä että ensi vuoden talousarvioon sisältyvillä määrärahoilla. (Puhemies koputtaa) Nämä ovat erittäin hyviä asioita, sillä Suomi on sivistyskansa ja sen tulee säilyä sivistyskansana myös jatkossa.

16.29 Kimmo Kivelä ps: Puhemies! Tekisi mieli kliseisesti sanoa soveltaen, että pieni askel ihmiskunnalle mutta suuri tietokirjailijoille. Oletan kuitenkin, että kyllä tällä, että tietokirjailijoiden asema paranee, on merkitystä ihmiskunnalle, sillä vain tieteen tekemisen kautta ja tieteeseen nojaavan päätöksenteon kautta me saamme rakennettua kestävämpää ja oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. Tämä todellakin on hieno linjaus, kun olemme valmistautumassa itsenäisyyden satavuotisjuhlaan. Tietokirjailijat, joiden toimeentulo todellakin on niukka, tekevät työtään tekemisen innosta, rakkaudesta asiaan, jolle he ovat omistautuneet.

Sivistysvaliokunnan ponnistelut eivät, niin kuin on todettu, ole olleet turhia. Toistakymmentä vuotta tätä asiaa on pidetty vireillä, ja taas kerran täytyy osoittaa, että kyllä tämä on varsin tehokasta työskentelyä: kun parlamentaarisesti, yli hallitus—oppositio-rintamien työskennellään yhteisen päämäärän hyväksi, niin sillä on vaikuttavuutta ja siihen reagoidaan niin nopeasti kuin mahdollista. Tämä samahan toteutui sitten myös asehankintojen linjausten kanssa. Näin ollen hyvän päätöksenteon valmisteluun kuuluu tämä (Puhemies koputtaa) parlamentaarinen yhteistyöskentely.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 102/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.